

Я - камінь

Наталія Дев'ятко

Я – камінь. Я лежав у земних надрах мільйони років і був частиною великої гранітної брили. Про таких кажуть, що ми – кістки землі, її твердь, основа і суть буття. Я спав, та не бачив снів. Вловлював вібрації землі і відгомін століть: кровопролитних битв, плачів розпачу, замріяних пісень і радісних побажань на весіллях. Та я спав, бо я – криця, я в глибині, і те, що відбувалося на поверхні, мене не обходило.

Та якось я почув зовсім інший звук: гарчало металеве чудовисько, вгризаючись у твердь землі, ламаючи її кістки, кришачи на порошок. Мою брилу розбили на друзки, обточили, надали нової форми, і так я став бруківкою. Одним із багатьох, схожих на мене сірих камінців.

Нас спакували, завантажили в іншу машину і кудись повезли. Я не одразу зрозумів, що дорога привела нас на головну площу міста, столицю країни з тисячолітньою історією, – Київ.

На площі проводили реконструкцію. На високій мармуровій колоні встановлювали блакитну кулю, яка мала символізувати весь світ. А від колоні, ніби від центру того світу, розходилися промені, кожен з яких закінчувався своїм містом. У нижній частині постаменту писалося, яка відстань до тих міст, і завдяки тому вони здавалися ближчими.

Разом із моїми побратимами нас виклали внизу колоні, і так я знову став основою, хоча вже й іншого буття.

Минали роки. Багато я бачив і доброго, і лихого. Закоханих, натхненну молодь, туристів, але й грабіжників, п'яних, збоченців... Центр світу тягне до себе всіх, навіть коли люди того не усвідомлюють. І все частіше мешканці міста і його гості називали площу Майданом, що став символом незалежності. Вони виходили на Майдан, аби засвідчити свою волю чи протест, заявити про свої думки та прагнення.

Майдан кілька разів перебудовували: змінилися фонтани, з'явилися нові скульптури, стала іншою вся архітектура, але нас ніхто не чіпав, і тоді здавалося, що так триватиме вічно. Що ми назавжди залишимося в основі цієї колоні, яка тримає на собі цілий світ.

А тоді прийшла осінь, якась тривожна, холодна, з присмаком гіркого диму й солонувато-гидотної іржі, з присмаком крові. Люди знову прийшли на Майдан – молодь, яка не бажала віддавати право визначати своє майбутнє зарозумілим ділкам, які майже прожили своє на цьому світі. Молоде покоління проти старого, що прагнуло обрати, яким буде життя їхніх дітей та онуків. Нахабно, обманом, як звикли, як їх виховували...

Старші не любили землю, на якій народилися, бо раптом вона стала для них чужою. Та земля не пробачає зрад. Я камінь, уламок кістки земної тверді, тому надто добре про те знаю.

Старші послали проти беззбройної молоді нечисть, що ховала свої обличчя під

шоломами. Орда, страшніша від тої, що приходила на цю землю у минулі століття. Ті завойовники облич не ховали, а дехто розумів, що таке військова честь. У цієї безликої орди було одне почуття на всіх: жорстоко бити, насолоджуючись безкарністю і немічністю супротивників.

Тоді на Майдані вперше пролилася кров. Не біля моєї колони, що тримала на собі світ, трохи далі, у підніжжя іншого стовпа, на якому стояла золота жінка, яка символізувала душу цієї країни. Жінка плакала, не в змозі захистити своїх синів і дочок, ми це відчували.

А ще я відчув, як здригнувся цілий світ, дізнавшись, що трапилося на Майдані у ту непроглядну листопадову ніч. Скривавлені юнаки і юнки тікали повз мене, шукаючи притулку від орди, як і їхні пращури. І знайшли порятунок у золотоверхому храмі, який не відчинив браму перед ворогами.

Я розумів, що осінь відступає перед зимою, але ця зима відрізнятиметься від усіх попередніх, і що спливатиме вона вогнем і кров'ю.

Наступного ранку біля храму зібралися десятки тисяч людей. Вони хвилиною дійшли до Майдану й змусили чорну орду відступити. Орда злякалася народного моря. А ввечері люди скликали перше віче, на якому радилися, що робити далі. Бо жити, як раніше, вже ніхто не міг. Та кривава ніч, сповнена безглуздої жорстокості, змінила усе.

Та найперше та ніч змінила людей. Вони згадали, що народжені вільними, що їхня країна незалежна і вільна у виборі свого майбутнього, що багато з тих, хто прийшов на Майдан, козацького роду, якщо не по крові, то за духом.

За все своє існування я не відчував серед людей такого єднання, бо це було недосяжним для людства, що постійно чубиться за якісь незрозумілі мені блага і цілі. Те, що об'єднало їх і дало взаєморозуміння, було так само прадавнім і глибинним, мов земна сіль. І земля, відчувши це, підтримувала людей, сміливих і нескорених.

Люди напинали намети, палили вогнища у діжках, будували барикади з лавочок, рекламних щитів, кам'яних квітників і всякого непотребу. Насипали у лантухи сніг, який під впливом сильного морозу, збивався і ставав міцним. Сніг тої зими також змінив свою суть і став повноправною частиною оборонних стін, які захищали Майдан від чорної безликої орди.

На Майдані вітер грався десятками таких різних прапорів і стягів, та жоден із них не був кращим за інші, бо коли ти єдиний з іншими, бажання першості зникає. Люди знайомилися, спілкувалися, сперечалися і сварилися. Так єднався Схід і Захід, Північ і Південь. Так єдналась Україна, розділена, розсварена, полонена облудою протягом довгих віків.

Та орда прийшла знову, ще сильніша і чисельніша. Вона прагнула стерти Майдан з лиця землі, бо не розуміла його природи і страшенно боялася. Майдан вистояв і зміцнів. Він оцирився новими барикадами з кілками і дротом. Люди казали, що Майдан став їхньою Січчю, що це їхня революція. Революція Гідності. І я їм вірив, бо камінь із тисячолітньою пам'яттю обманути неможливо.

Орда приходила ще багато разів, кожен раз підступніша і безжальніша. Одної ночі

Майдан урятував храм. Той самий, де ховалися від побиття студенти. Лунали дзвони, сповіщаючи про лихо. Вперше за майже вісімсот років, коли у давнину під стіни стольного граду прийшла ханська орда.

Звук дзвонів линув над столицею і будив Київ. Мешканці розуміли, що трапилася біда, і йшли на Майдан. Пішки. Вночі. У лютий мороз. Майдан тої ночі вистояв, і стало зрозуміло, що слова, які часто повторювали люди "Перемога або смерть" – не порожні балачки.

Це слова клятви, як і гімн, який люди, відчувши себе народом, співали по кілька разів на день. Відлуння їхніх голосів будили в мені прадавні сили, і я знову відчував себе не уламком, відбитим від материнської брили, а тим, на що спирається життя.

Вони тоді, певно, і не уявляли, скільком із них доведеться виконати взятую на себе присягу. Заплатити кров'ю, так еднаючи уламки свого народу у неподільну силу, яка змогла нарешті усвідомити себе.

На Майдан притягли автомобільні шини. Частину з них використали для нових барикад, а частину підпалили. Стіни з вогню і чорного диму стали ще однією перепорою для орди, яка казилася, що не може вселити у сміливих людей страх. Дим захищав людей від снайперів, бо вороги почали вбивати.

Майдан оплакував своїх загиблих, прощався з мертвими, та серцями людей не оволодівав жах, що змушує бігти світ за очі. А храм став шпиталем, де лікували і душі, і тіла. У храмі врятували десятки життів, допомогли сотням поранених...

День. Ніч. Напад. Відступ. Оборона. Наступ. І знову день або ніч. Перепочинок чи новий бій. Цілодобова варта, навчання, бойові злагодження. Наради, пошук відповідей, нові суперечки. Віче – форма прямого народного правління, викреслена з новітньої історії, як непідконтрольна тим, хто загарбує владу. Небезпечна форма правління. Та коли у світі відроджується прадавнє зло, протиставити йому можливо тільки те, що здається безнадійно забутим.

Майдан зі спільноти ставав містом у місті, ніби повернувся у середньовіччя; серцем Києва, яке б'ється так лунко, що відгукується в серцях і за тисячі кілометрів; еством народу, який повірив у свою долю.

Весь світ дивився на Майдан, спостерігав за ним, захоплювався, підтримував, і потай кляв, відчуваючи, що після цієї зими, де на снігу не згасають багаття, всі народи стануть іншими. Народжуватися боляче, а перероджуватись іще тяжче, і в тому мене особисто не треба переконувати. За своє довге життя я перероджувався не один раз. Люди й уявити не можуть, скільки перероджень минає у природі навколо них...

Ця зима була лютою, сніжною і дивовижно прекрасною. Зима теж розуміла, що вона особлива, що її запам'ятають на віки.

За три місяці у столиці на Майдані побували мільйони людей, і всі зберегли у серці часточку того єднання, яке не може вичерпатися. А скільки дивилися на Майдан здалеку, всіляко його підтримуючи, й не перелічити. І кожен отримав свою жаринку того неспалимого вогню.

З Майданом ділилися всім: продуктам, ліками, речами, грошима і просто

підтримкою, емоціями, радістю і співчуттям. Кожен по-своєму, коли віддаєш те, чого не вимагають, віддаєш з радістю і розумінням, що робиш правильно. І це нове для багатьох відчуття теж стало частиною незабутнього досвіду.

Але дехто віддавав більше, ніж можна віддати людині. Віддавав своє життя...

Я пам'ятаю всіх, хто опинявся біля мене: закохану пару, що ніколи не зустрілася б, якби не приїзд до столиці; хлопця, який шукав товариша, телефонував йому, і знайшов друга за мелодією телефону серед невпізнаних мертвих; дівчину-фотографа з понівеченими руками, бо замість того, щоб відсторонено фіксувати події, вона робила "коктейлі молотова"; юнаків, які влучними кидками запалених пляшок зупинили металевих монстрів біля самісіньких барикад, і від грізної військової техніки залишилася тільки металева шкаралупа; інваліда на візку, який металевою палицею видовбує скуту кригою бруківку, бо у захисників барикади закінчуються набої...

Усі вони незабутні, від їхніх голосів бринить простір, у їхніх очах іскри прадавніх вогнів, з яких постав світ. Це велика сила і влада, це чистий дух, навіть коли людина не усвідомлює, що у ній втілилось.

І коли цей дух пробуджується, завжди знайдеться безлиця сила, яка захоче, щоб те світло захлинулося у крові. Бо лише гаряча кров може його згасити.

Кожного разу безлика сила набуває іншої подоби, та розпізнати її легко. У ній немає чистоти, радості, самопожертви. Хоча і без того її могутність величезна, і перемогти цю силу вкрай важко.

Людей викрадали, полоняли, катували і били і до тих страшних лютневих днів. Але тоді безлика орда перейшла межу. Вороги кинули у наступ всі свої сили. Люди залишали барикади, відступали до Майдану. До нічного неба здійнялася вогненна стіна, висока і тріскача, – остання перешкода для ворогів, остання барикада.

Плавився камінь, потьмяніли небеса, та люди не відступали. Це була найдовша і найстрашніша ніч у їхньому житті. А вранці, коли розвиднилось, почорнілий від кіптяви і гару сніг видавався вкритим лячними письменами, які пророкували нові тортури, неволю і смерть усім, хто матиме сміливість не схилитися перед безликою ордою. Смерть чи довічне ув'язнення не тільки тут, у серці Києва, а й по всій Україні...

Того сірого ранку юні і літні, бідні і заможні, одинаки і ті, кого вдома чекали родини, пішли вперед. Назустріч ворогу. Вулицею, що вела вгору від Майдану до будівлі, яка є символом найвищої влади в країні. Беззбройні і майже не захищені. Та й хіба можна захиститися від куль тих, що звикли вбивати без жалю?..

Снайпери вибирали найкращих, найвродливіших, найсвітліших, найсміливіших... А часто підстрілювали когось, підманюючи пораненим інших, що намагалися витягти побратимів з поля бою.

Десятки таких різних і водночас єдиних у прагненні волі людей з усієї країни віддали свої життя, щоб зламати ворожу силу й оселити прадавній страх у тих, хто ховав свої обличчя.

І Майдан переміг. Пішов у наступ, розігнав орду, зламав її, змусивши частину тих, що приєдналися до безликої сили, згадати, що вони теж люди. А люди слабкі, коли не

об'єднані.

На виднокраї бриніли переспіви весни і надії, та народ розумів, що перемога не остаточна. Що після тризни бій продовжиться, хоча й буде іншим.

Але сьогодні Майдан переміг. Переміг жертвою. Переміг завдяки тим, що пішли у Небо. І я це бачив, бо мене не встигли відірвати від моєї колони. Я бачив усе, що пережив Майдан, і того ніколи не забуду.

Я – камінь, та нині не я твердь землі, не я криця. Бо криця, основа і суть буття – вони. Ті, що стали болем, світлом і надією. Небесна Сотня на сторожі майбутнього землі, яка прийняла їхні тіла, їхню кров, а душі віддала безкрайому небосхилу. Вартові світла, чийм ім'ям твориться історія.

А я просто камінь, який пам'ятатиме про все те, доки існую на світі.

Дев'ятко Н. Я – Камінь // Степова Еллада: Альманах письменників Придніпров'я. – Дніпро: Журфонд, 2017. – С. 126-128.